

Ե Ր Կ Ա Ր Ա Պ Ր Ե Լ Ո Ւ Դ Ե Ղ .

Շուկաների երկիրը մեռած է եղեր 1773-ին Էռնեստ անունով անուանի բժիշկ մը: Այս մարդը 104 տարի ապրելէն ետեւ՝ յանկարծ ձիւն ընկնելով մեռեր է. եւ սորա թղթերուն մէջ նուախայ մը գտնուեր է երկար ապրելու, որ հարիւրաւոր տարիներով իւր ազգատոհմին մէջ կապիտի եղեր իբրեւ գաղտնիք:

Էռնեստ բժշկին պապը մեռեր է 103 տարեկան, մայրը 109 տարեկան, հայրը 102. եւ նոցա՝ այսպէս երկար ապրելուն պատճառ այս է կըսեն՝ որ ամէն օր, առաւօտ իրիկուն, այն դեղէն 7 կամ 8 կաթիլ կ'իւրմեն եղեր՝ 15 կամ 16 կաթիլի չափ կարմիր գինիով, կամ չայով, կամ մսի ջրով եւ կամ գաղջ աղջրով:

Ամէնքը գիտեն որ բարեխառն՝ կանոնաւոր՝ առաքինական վարմունքով մարդս սովորականէն շատ աւելի երկար կրնայ ապրիլ. բայց հին ատենէն իվեր շատ մարդիկ ետեւէ եղած են այնպիսի դեղեր գտնելու որ ի՞նչ եւ իցէ հիւանդութեան դէմ ճար լինին, եւ մարդուս կեանքը երկընցընեն. իսկ քաջամուտ բժիշկները եւ բազմամեայ փորձերը ցուցուցած են որ կարելի չէ այնպիսի ամենաբոյժ դեղ մը գտնել: Սակայն իրարմէ աւելի կամ պակաս օգտակար դեղեր հրնարուած են փորձով ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ. եւ ահա անոնց մէկն է անշուշտ նաեւ այս դեղը, որոյ նուախան այս տեղ կ'ընծայ:

Առ 7 ունկի (*olegia*) ազնիւ հալուէ, սարը սապո, (լատ. *aloe succotrina vera*).

¹/₄ լծ՝ Ֆերմակ *խորասակի* (լատ. *semen contra, santonicum*).

¹/₄ ,, ազնիւ քրքում. *զաֆրան* (լատ. *crocus sativus*).

¹/₄ ,, Ֆենթիան. *չիերիան*. (լատ. *gentiana*).

¹/₄ ,, ծեծած խաշնդեղ. *րապկնու*. (լատ. *rhabarbarum*).

¹/₄ ,, Ֆերմակ արեթ. *զալ*, աղաճ *զաւր*:

¹/₄ ,, Վենետկոյ թիւրակէ. *այրընպաշ րիթեազ*:

¹/₄ ,, կղրու ձու. *ղուկուուզ հայասը*. (լատ. *castoreum*).

Ասոնք ամէնը տրորէ ալիւրով կամ ծեծէ, մաքուր մաղէ անցուր որչափ որ կարելի է զգուշութեամբ, հաստ ապակիէ շինած շիշի մը մէջ լից, անոր վրայ լից կտրուկ օղի, կամ թէ աւելի լաւ՝ գաղղիական գինիէ հանած օղի, ու աղէկ մը կապէ բերանը մաշկով կամ թաց մագաղաթով, ու երբոր այն մագաղաթը չորնայ՝ ասեղով մը ծակէ որ մէջը լցուած կազէն չհաւթի: Այնուհետեւ շիշը շուրջ տեղ դիր ու ինը օր ձգէ, առաւօտ իրիկուն աղէկ մը թօթվելով:

Տասներորդ օրը օղին պարպէ, ու նորէն վերան նոյնպիսի օղի լից հարիւր տրամ, ու նորէն ինը օր ձգէ, օրը երկու անգամ թօթվելով: Անկից ետքը աղէկ մը քամէ, մանր շիշերու մէջ լից ու պահէ գործածութեան համար:

Այս դեղը գործածողը (կըսեն) չտարակուսիր որ երկար ու առողջ կեանք կունենայ՝ ուրիշ դեղերու կամ արիւն առնելու կարօտ չլինելով:

Այս էլիքսիրը տկար մարդուն ոյժ կուտայ ու ջղերը կ'զօրացնէ, մաղձոտին սիրտը կ'բանայ, մարմնուքի դէմ կամրցնէ, սրտադող կանցնէ, պաղառութենէ առաջ եկած հիւանդութիւնները կ'փարատէ, ստամոքսը կ'մաքրէ, գլխու ցաւը կանցնէ, քամիները կ'ցըրուէ, ձձիները կ'ջարդէ, ամէն տեսակ փորացաւ կ'բալէ, եւ քանի մը բուպէի մէջ ընդերքը կամրցնէ, մէկ ժամուան մէջ տլ ստամոքսի անմարսութիւնը կանցնէ: Թէ որ կտոր մը բամպակ անով թըջես ու ականջի մէջ դնես, ականջի պնդութիւնը կ'կակըղցնէ ու կը բանայ: Ցաւած ակուայի վրայ որ դնես, երկար ատեն ցաւը կ'թեթեւցնէ: Մարդուս արիւնը կը մաքրէ ու արեան շրջանը կ'կանոնաւորէ. երեսին կարմրութիւն ու զուարթութիւն կուտայ, մէկ խօսքով՝ բոլոր բնութիւնը կ'նորոգի, առուգութիւն կ'բերէ վրան, առանց նեղութիւն տալու կ'լուծէ, ջերմը կանցնէ: Ընդհանրապէս ամէն հիւանդութիւն արմատէն կ'բժշկէ:

Այս դեղը այլ եւ այլ չափով կ'գործածուի՝ զանազան պարագաներու նայելով:

Մէկ խափուէի դգալը բաւական է սրտի ցաւի դէմ: Ոտնացաւի (*phosalia*) կամ *նիզրիզի* դէմ 3 խափուէի դգալ. իսկ երբոր ցաւ մը խիստ սուր ու սաստիկ է, 2 դգալ պէտք է՝ 4 դգալ կարմիր գինիի մէջ դրած: Փորու ձձիի դէմ մէկ խափուէի դգալ՝ Ֆերմակ գինիով, ութը օրը մէյմը: Ջերմի մէկ խափուէի դգալ՝ ջերմը բռնելէն առաջ:

Փորհարութեան դէմ 3 խափուէի դգալ՝ Էրիկմարդկանց համար, 2 դգալ՝ կանանց համար, իրիկուան թեթեւ կերակուրէն մէկ ժամ կամ թէ ժամ ու կէս ետքը, իսկ առաւօտը մէկ դգալ՝ անօթի փորանց. միայն թէ այնուհետեւ կանաչեղէն ու կաթնեղէն պիտի չուտուի:

Ով որ միշտ առողջ մնալ կուզէ՝ այս դեղը պիտի գործածէ. կնիկմարդիկ եօթնական կաթիլ, Էրիկմարդիկ իննական, անոր կրկինը կարմիր գինիով կամ չայով կամ մսի ջրով, առաւօտ եւ իրիկուն, ինչպէս որ վերն ըսուեցաւ:

Երբեքը թող այս էլիքսիրէն օրը դգալ մը առնուն, կտեսնեն որ ի՞նչպէս կ'զուարթանան ու կ'առողջանան:

Ծաղիկ հիւանդութեան դէմ պզտիկ տղուն 9 օրը մէյմը մէկմէկ խափուէի դգալ պիտի տրուի անօթի փորանց՝ չորս դգալ մսի ջրի մէջ:

Նոյն իսկ ամանին տակը մնացածը շատ օգուտ կրնէ անասնոց ցաւերուն, վասն զի մաղձը կշատցնէ ու կ'կանոնաւորէ ու ներսը աղէկ կ'մաքրէ: